

AHLÂKÎ AÇIDAN OLUMSUZ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

Türker GÖKSEL

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ

AHLÂKÎ AÇIDAN OLUMSUZ TUTUM VE DAVRANIŞLAR

- Olumsuz ahlâk davranışlarının bir kısmı evrensel nitelik taşıyabileceği gibi bir kısmı da sadece ortak inanca mensup topluluklar için geçerlidir.
- Olumsuz tutum ve davranışlar bilinmesi ve bunların terk edilmesi olumlu sayılan tutum ve davranışları ahlâkî bakımdan tamamlayıcı bir nitelik taşırlar.

5.1. Yalan Konuşmak

- Yalan, karşısındakini aldatmak için bildiğinin (doğrunun) aksini söylemektir.
- İnsanları aldatmak çok çirkin bir davranıştır. İslam dini, yalan söylemeyi çok çirkin bir davranış olarak görmüş ve yalan konuşmayı kâfirlerin özelliği olarak belirtmiştir

5.1.Yalan Konuşmak

- Yalan söylemek suretiyle birey muhatabını kandırır.
- Yalanı diğer kandırma türlerinden ayıran iki ölçüt vardır.
- Bu ölçütlerden ilki, yalan söyleyen kişinin niyetidir.
- Yani, yalan söyleyen kişi isteyerek, bilinçli bir şekilde karşısındaki kişiye yanlış bilgi vermeyi seçmiştir.

5.1.Yalan Konuşmak

- ❑ İkinci ölçüt ise, yalan söylenen kişinin, kendisine yalan söylendiğinin farkında olmamasıdır.
- ❑ Yalan her toplumda olumsuz bir davranış kabul edilmektedir.
- ❑ Olumlu ve olumsuz ahlâkî davranışların referansının dine dayalı olduğu toplumlarda yalan konuşmak dinin yasakladığı bir tutum ve davranış olmaktan öte günah olarak nitelendirilmiştir.

5.1.Yalan Konuşmak

- İnsanın merkezde olduğu toplum hayatında, bireylerin yalana müracaat etme sıklığının yüksekliği çok ciddi bir sosyal tahribat meydana getirir ki, bunun açık göstergesi bu tür toplumlarda kimsenin kimseye güven duymamasıdır.
- Yapılmayan bir davranışı yapılmış gibi göstermek veya gerçeğe aykırı yazılı beyanlarda bulunmak da yalan kategorisine giren davranışlardır.

5.1.Yalan Konuşmak

- ❑ İnsanların ahlâkî tutarsızlıkları sadece bilgi, duygu ve davranış arasındaki uyumsuzluklardan ibaret değildir.
- ❑ Bazı hallerde belli bir ahlâkî davranışı - yalan söylemeyi - doğru bulan kimselerin başka durumlarda aynı davranışı yanlış saydıkları görülmektedir.

5.1.Yalan Konuşmak

- Yalancılık konusunda özellikle aileler çok dikkatli davranmalıdır.
- Eğitim çağındaki çocuklarını hiçbir şekilde yalana ve yalancılığa alıştırmamalıdır.
- Bir anlık çocuğun avunması için ve onun gönlünü hoş etmek için yalan kesinlikle söylenmemelidir.
- Çocuğa verilen sözün yerine getirilmesi çok önemlidir.

5.2.Kibirli Olmak

- Kibir kelimesi sözlükte “Kendini beğenme, kendini başkalarından üstün tutma, büyüklenme, benlik, gurur” gibi anlamlara gelmektedir.
- Kişinin makul kabul edilecek düzeyde kendini beğeniyor olması itiraz edilecek bir durum değildir.
- Yine insanın kendine güvenmesi ve şahsiyetine değer vermesi anlamında gurur duyması da burada kast olunan kibirli olmak durumu değildir.

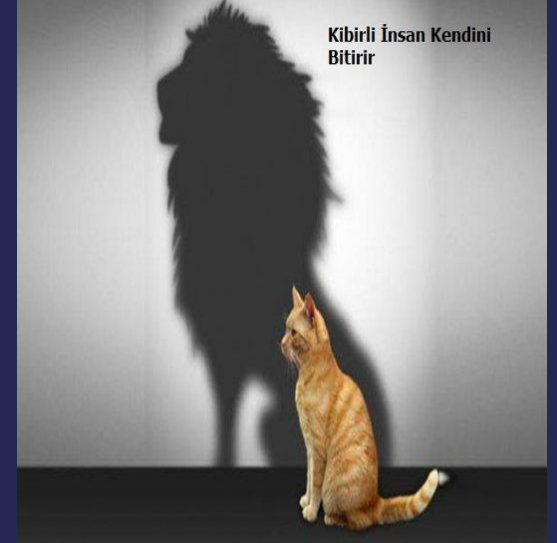
5.2.Kibirli Olmak

- Burada daha çok üzerinde durulan husus insanın kendini beğenmesi yani büyüklük taslaması, kendini başkalarında üstün görmesi, her şeye kendisinin layık olduğunu, her şeyin kendi hakkı olduğunu düşünmesi, insanları hor, hakir görmesi, onlara tepeden bakmasıdır.

5.2.Kibirli Olmak

- Kibirli kendini dev aynasında görür, olduğundan daha büyük, daha kuvvetli sanır.
- Herkesin kendisine saygı gösterip övmesini ister.
- Her yerde ve her yerde en önde görünmeyi sever.

5.2.Kibirli Olmak

- Bu davranışları adeta alışkanlık haline getirenler bu davranışları dolayısıyla muhatapları nezdinde sürekli kırıcı olurlar.
- Bu kırıcı davranışları onların toplum içerisinde sevilmesine, sayılmasına da engel olur ve diğer bireyler tarafından genellikle dışlanırlar.
- Bu halin bir hastalık hali olduğuna dair tıbbî tespitler de mevcuttur.

5.2.Kibirli Olmak

- Sonradan kazanılan/yakalanılan bir kişilik bozukluğu olan Kibir Hastalığının, tıp dilindeki adı Hubris Sendromu'dur.
- İlk kez psikiyatrist Davit Oven ve Jonathan Davidson tarafından tanımlanmıştır.
- Kibir Hastalığının temel belirtileri; kendinde olağanüstü ve farklı özelliklerin olduğuna inanmak, kendini beğenmek, bütün iyilikleri kendinden bilmek ve böbürlenmektir.

5.3.Dalkavukluk

- Dalkavuk, “Kendisine çıkar sağlayacak olanlara aşırı bir saygı ve hayranlık göstererek yaranmak isteyen kimse, şaklaban, yağcı, yalaka” olarak tanımlanmaktadır.
- Dalkavuk denince şaklaban kastedilmektedir.
- Şaklaban, çıkarı için onurunu ayaklar altına alan demektir.

5.3.Dalkavukluk

- Kimi insanlar karakter/ahlâk zafiyetleri sebebiyle makul olan/ olmayan, meşru olan/olmayan taleplerini/ihtiyaçlarını olağan yollardan değil de güç sahiplerine şirin gözükme, onlarda olmayan meziyetlerle onları övmek suretiyle elde etmek isterler.

5.3.Dalkavukluk

- Dalkavukluk yapılan kimselerde de şahsiyet eksikliği varsa kendilerinde olmayan meziyetlere pirim vermek suretiyle kendilerine dalkavukluk/şaklabanlık yapanlara ellerindeki yetki ve imkânlar çerçevesinde hak etmedikleri ayrıcalıkları sağlarlar ki, bu tasarruflar halkın adalet duygusunu ve ilgili makama ve makamı kullana karşı güvensizlik meydana getirir.

5.3.Dalkavukluk

- Yönetim sürecinde yönetenlerin böyle bir beklentide olması, yönetilenlerin de değer görmek ya da işlerinde yükselmek için bu tip davranışları kanıksamaları kabul edilemez bir tutum ve davranıştır.

5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- Egoizm, Psikanaliz teorisine göre “ben” veya Latince “ego”, zihnin dış dünya ile temasta bulunan kısmı olarak tanımlanmaktadır.
- Her şeyi kendine mal eden, yalnız kendi çıkar ve menfaatini gözetip düşünen kimseler için kullanılır.

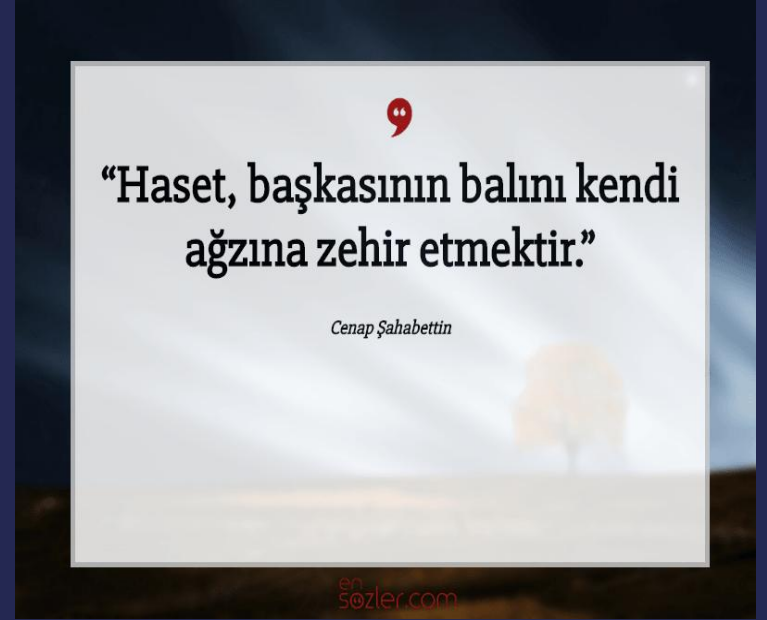
5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- Genel olarak bencillik kötü bir sıfat olarak düşünülmekteyse de, eski Yunan'dan başlayarak bunu müdafaa eden bir grup ve bir felsefî ekol daima mevcut olmuştur.
- Mesela, eski Yunan felsefecilerinin bazıları ve onların izleyicileri, herkesin kendi mutluluğunu aramasını öngörmüş ve bu suretle toplumun daha fazla dirliğe kavuşacağını iddia etmiştir.

5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- Haset anlam olarak “Başkasının elindeki nimete göz dikmek ve ondan gitmesini istemek” anlamına gelmektedir.
- Haset, ulaşmak isteyip de ulaşamadığımız nesne, bir başkasının elinde olduğunda ortaya çıkan yıkıcı dürtülerin, kin ve öfkenin bir ifadesi olarak da açıklanabilmektedir.

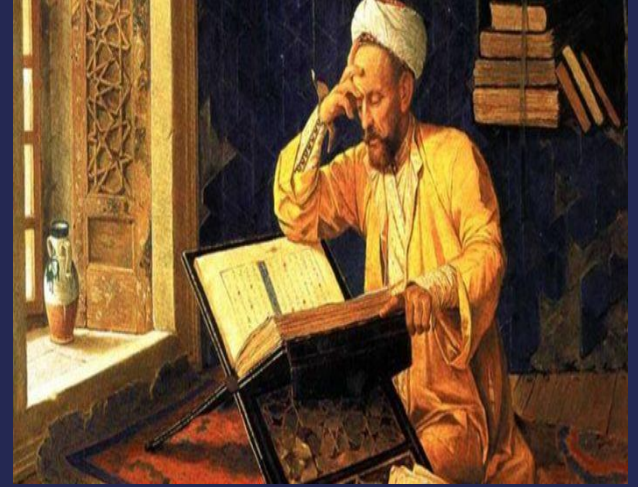
5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- İslâm âlimlerinden İmam Gazali de benzer bir tanım yapmakta ve hasedin psikolojik ve sosyal sebeplerinin bulunduğunu söylemektedir.
- Gazali'ye göre düşmanlık, hor görülmek, kibir, kendini beğenmişlik, menfaat çatışması, mevki ihtirası, kötü kalplilik gibi sebeplerden biri veya bir kaçı bir insanı haset etmeye götürebilmektedir.

5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- Gazali kalbin en büyük hastalığı olarak değerlendirdiği haset duygusunun ancak ilimle tedavi edilebileceğini önerir.
- Bu çerçevede haset eden insanın, başkasına haset etmekle Allah'ın takdirine karşı isyan ettiğinin şuuruna erdirilmesi gerektiğini söyler.

5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- İnsan olaylara hasetle baktığında, odaklandığında, öncelikle kendisine yabancılaşacak ve kendisine adeta ikram edilmiş güzelliklerinin farkına varamayacaktır.
- Bu yetmezmiş gibi kinle ve samimiyetsizlikle beslediği haset duygusu onu bencilleştirecek, nihayetinde muhatabının mahrumiyetini isteyecek kadar acımasızlaştıracaktır esasında bu hal tedaviyi gerektirecek bir haldir.

5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- İlk hasede kaynaklık eden mesele Kur'ân-ı Kerim'de açık bir şekilde nakledilmektedir.
- Şeytan, hasedi sebebiyle Allah'a isyan etmiş ve bunun cezası olarak Allah'ın rahmetinden mahrum edilmiştir.
- İşte İblis, uzun yıllar Allah'a ibadet etmişken, Allah'ın Hazreti Âdem'e verdiği üstünlüğü çekememiş ve Allah katındaki değerini yitirmiştir.

5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- Haset duygusunun bir sonucu olarak ortaya çıkan diğer bir olumsuz ahlâkî tutum ve davranış tarzı ise bencilliktir.
- Kendi çıkarlarını herkesin çıkarlarından üstün görme ya da her şeyin merkezinde kendisinin olmasını arzu etme duygusu olarak ifade edilebilecek bencillik duygusu Egoizm” olarak da isimlendirilmektedir.

5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- Toplumda bütün bireylerin bencillik duygusu ile hareket ettikleri düşünöldüğünde ortaya büyük bir karmaşa çıkacak ve bunu sonucu olarak da insanların büyük bir çoğunluğu kendisini mutsuz hissedecektir.
- Bu nedenle insan yaşadığı toplumda diğere bireylerin hak ve menfaatlerini de düşünmeli ve mutlu olmanın onlar için de bir hak olduğunu unutmamalı, tutum ve davranışlarını buna göre düzenlemelidir.

5.4.Haset Etmek ve Bencillik

- Yönetimde bencillik, yöneticinin başkalarının yararını düşünmeden; kimi kez onlara zarar vererek; davranışlarını yalnız kendi gereksinimlerini giderecek, kendine çıkar sağlayacak biçimde yönlendirmesidir.
- Bencil, başkalarının gereksinimlerine ilgi duymaz, onların kişilik bütünlüğüne ve değerlerine saygı göstermez.

İLETİŞİM

 tgoksel@aku.edu.tr

 tgoksel55@hotmail.com

 twitter.com/tgoksel55

 [instagram.com/turkerogoksel/](https://www.instagram.com/turkerogoksel/)

